

ЦВЕТАН СЕВЕРСКИ ВЪВЕДЕНИЕ

chitanka.info

Започнах да пиша тази книга още в творческата си младост. Измъквах от забравата отделни житейски фрагменти на предпочитани от мен творци в областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и ги разкроявах с въображението си. Всъщност онова беше съживяване на образи от фотографиите им по впечатления от техните произведения. (Експериментът бе проверка и на възможностите ми да прониквам в интимната територия на популярните класици посредством сътвореното от тях — своеобразна творческа игра.) Със „събуждането“ си обаче тези — вече по-близки до сърцето ми — някогашни жители на планетата изяха и своите претенции: наложи се да пренаписвам случилото се в съкровения им свят. Онова, което знаех за техните съдбовни драми, не достигаше и трябваше да изучавам живота им по-подробно и по-задълбочено. Докато четях публикуваното от тях и за тях, докато изследвах съхранените документи и най-вече писмата им (тези тихи душеприказчици!), пред мен винаги бяха портретите им — мислено разговарях с героите си tete-a-tete, предразполагах ги към откровеност за скритото от погледа на съвременниците им.

За всеки един си предоставях достатъчно време за опознаване и сближаване. Помагаха ми любимите им жени. И тъй като вече осъзнавах тяхната значима роля, издирвах снимки и художествени портрети на вдъхновителките и изучавах чертите им, гадаех преживяното по лицата им, прекарвах часове в разкриване на тайните им, използвах тяхната „природна разговорливост“, както и стремежа им да поддържат образа на обичания винаги бляскав, печелех ги с нескритите си симпатии към техните кумири. По този начин тези изключителни посвоему жени ми ставаха довереници. Постепенно добих увереността, че мога да изграждам портретите на творците посредством щрихи от техния интимен свят. Вече знаех, че любовта сваля всички условности и така дава неподозирани предпоставки за разбулване на душевната същност на героя, както и на творческите му възможности. (Нито един шедьовър в литературата, изкуството и музиката не е създаден от нестрадащ от любов творец.) Пък и не са малко авторите, изградени като ярки характери именно с помощта на обичащите ги жени. Да си припомним благодатната роля на Ана Григориевна в живота на Достоевски. Тя го извежда от кризата, породена от нещастния му първи брак, откъсва го от гибелната му

страст към хазарта, с всеопрощение се отнася към неговите изневери, с несекващи усилия му осигурява нормални условия за творчески труд, лекува го, ражда му деца и се учи да бъде добра тяхна майка; тя редактира и многократно преписва всяка негова творба, тича неуморно до издателства и разпространители на книгите му. Тя, Ана Григориевна Сниткина, по съпруг Достоевска, пази неопетнено името му и след неговата кончина. Нея Лев Николаевич Толстой обявява за образец на писателска съпруга, а не своята София Андреевна...

В съзнанието ми пластове размества, за да се яви отпред — като съвсем друг пример на велика жена — леконравната Гала, родената в Казан Елена Дяконова, бившата съпруга на Пол Елюар, намерила най-сетне търсения обект за съзидателна обич в лицето на гениалния чудак сред художниците Салвадор Дали. Та нали нейната неукротима енергия му проправя пътищата към материалния просперитет, осигурил му нататък свободата да твори и да се радва на успехите си. Неслучайно след смъртта ѝ Дали престава да рисува, спира и да живее — гасне в няма самота.

Изниква в паметта ми и една обикновена на пръв поглед францужойка — Алина Шариго, незабележимата по поведение съпруга на Пиер Огюст Реноар, родила му и отгледала трима сина — красиви и талантиливи, създавала до края на дните му неповторима атмосфера за живот и творчество. Наричал я „моята малка топчица“, защото била закръгленичка и „апетитна“, удивявал се на трайните ѝ чувства към него; след изостряне на артритата му, когато се наложило да се придвижва в инвалидна количка, Алина се превръща и в негова милосърдна сестра.

Любовта, оказва се, прави чудеса, защото тя стимулира най-доброто у всеки. Посегнах към белия лист след години изследователска работа, вече спокоен за обектите, които отново щях да рисувам с думи, дори и поради немаловажната подробност: навлизах във възрастта, когато на любовта човек гледа „отстриани“ — оттам винаги по-добре се вижда. (Нали не си ангажиран...) Имах и известен опит в портретуването — книгите ми „Приказки за разказвачи на приказки“ и „Забраненият дуел“, събрали мои интерпретации върху преживелици на именити белетристи и поети, бяха приети от читателите ми радушно. Но при онези разкази успехът до голяма степен се дължеше на „отстъпчивостта“ на истината за случилото се на

всеки от героите ми пред илюзията за него — възможност да оцветявам, докато тук документалното ме заставяше да не напускам нито за миг неговата територия. Понякога добивах чувството, че ставам роб на фактите. В отделни моменти пък се питах: не изневерих ли на истината като позволих на фикцията да я замести тук-там в някоя житейска пауза? Връщах се към стотиците листа с нахвърляни бележки, за да проверявам дали не съм кривнал далеч от пътя. В повечето случаи установявах: истината за героите ми се беше сляла с измислицата на изследователите до такава степен, че за да се отдели, би трябвало да се изрязва със скалпел, т.е. да се умъртви. Вече знаех, че и човешката история е пълна с измислици, та уверено разполагах текста на своя вариант с утешението, че „заблудата поне блести повече от истинското“. (А и лицата от фотографиите не роптаеха.)

И все пак книгата ми е израз предимно на случилото се. Тя забавлява, но и носи познание.

Тревожеше ме и опасността да се повлияя от общоприетото, станало популярно чрез авторитета на някои биографи, и по този начин да лиша етюдите си от оригиналност. Прибягвах до сравняване на различни източници, или на различни житиеписни разработки — разчитах на чувството си за реалност, съотнесено към епохата на героя, чиито свят изследвах. Моята гледна точка в повечето случаи беше близка до вижданията на сериозните биографи, но и различна — все пак аз съм разказвач, а не хроникьор. (Нарисуваното тук е мое произведение. И никой не би могъл да го повтори, ако не повтори мен самия.)

Великите са многообразни в своите прояви и всеки от изследователите им има какво да открие. Доказано е, че най-късогледни са се оказвали техните съвременници, защото „за близките геният не е на фокус“, както е забелязал и Марк Твен. Дистанцията на времето чисти неизбежните пристрастия в оценките на окръжаващите ги и образите добиват несъмнено по-реални очертания. Колко различни (и неверни) могат да бъдат представите за определен творец дори на обичаните от него показва случаят с Антоан дьо Сент-Екзюпери. Като прочетох спомените на съпругата му Консуело и на някои от любовниците му, установих крещящи противоречия. Излизаше, че най-малко е познавала неговото духовно богатство жена му, а най-добре Хелен дьо Вог, с която се е срещал сравнително рядко, но на която

изглежда е доверил съкровената си същност. По-вярна е дори преценката за него на случайните му спътници в периода на емигрантството му в САЩ — княгиня Натали Палей и младата американка Силви Райнхард. Богата на нюанси е любовта на творците. Макар че при всички тя преминава изцяло през тяхната себичност. Яворов е типичен пример за артистичност на чувството. Любовта му демонстрира всеотдайност, която стига до върхов драматизъм, така необходим за създаване на дълбока на внушения лирика. Иначе не бихме се радвали на шедьоври като „Две хубави очи“ и „Стон“. Яворов обича до изчерпване — жадният пустинник изпива попътния кладенец до дъно, после продължава нататък... Среща и обиква друга. (Егоистичната му природа търси разнообразието.)

А ето какво признава Кафка на своята любима Милена Йесенска: „... аз обичам не тебе, а своето, подарено ми чрез тебе, битие“. В тази фраза можем да съгледаме почти всички творци.

Колко различно обича Чехов! Необяснима и странна изглежда любовта му към красавицата Лика Мизинова, която той дори не е целунал (при неговата богата чувствена биография!), а на която е написал стотици писма, изпълнени с тревоги за нейната съдба. По време на работата ми над всеки етюд неотклонно ме вълнуваше въпросът: в коя от любовните авантюри на твореца присъства обичта и в коя преобладава страстта? Нали и животът, и отраженията му в различните изкуства са пълни с претенциозни подобия на истинското чувство? Занимаваше ме не само дълбочината на „забравата“, но и нейните белези. В този смисъл разказите ми (каквато и условност да съдържа жанровото им определение) са и своеобразни изследвания върху ролята на любовта в творческия процес. Защото при творците най-вече любовта е благодатна родилка на идеи. Треската на влюбения творец (заради изострената му емоционалност) е с висок градус, който активизира мисълта му до неподозирани нива, а там зреят необичайни плодове. Ето защо смятам, че шедьоврите им са резултат не толкова на свръхнадареност, колкото на щастливото единство между дарба, интелект и бликнало велико чувство. Колкото до подобията на любовта, с които е пълна всяка популярна биография — те изникват под маските в мърлявия си вид, щом свърши карнавалът, наречен живот.

Този сборник наподобява дългосвиреща грамофонна плоча с класически мелодии, композирани по мой вкус и подредени по рождената дата на героите ми (единственото справедливо подреждане при творците). Щастливо се оказа съпадението, че в подбора ми колоната води геният Моцарт. Чувствам задължение към читателя да споделя накрая, че „Тайните на вдъхновителките“ представлява отворена конструкция — не се изчерпва само с тези художествени типажи. Докато опознавах живота и най-вече любовта им, срещам много други велики създатели на духовни съкровища, страдали от обич не по-малко от тях, но от тактичност те изостанаха... Живот и здраве, ще има какво да ни кажат, когато ги повикам.

Авторът

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.